

Wspomnienie o prof. dr hab. med. Przemysławie Janiku

Dnia 2 maja 2008 r. pożegnaliśmy **prof. dr hab. med. Przemysława Janika**, wybitnego naukowca, lekarza, twórcę i wieloletniego Kierownika Zakładu Biologii Komórki w Centrum Onkologii – Instytucie w Warszawie. Odszedł od nas tak nagle, będąc w pełni sił twórczych, energii i zapału do pracy, że trudno nie słyszeć wciąż Jego słów, nie szukać wzrokiem sylwetki Profesora i Jego życzliwej, pogodnej twarzy. Będzie nam brakowało Jego ciekawości dla naszych spraw, wsparcia w życiowych i naukowych problemach. W codziennej pracy Profesor zachęcał nas do podejmowania nowych wyzwań, wspierał nas swoją wiedzą naukową i medyczną.

Takim zapamiętamy naszego Szefa my, Jego najbliżsi współpracownicy... Wspominając, jakim był Człowiekiem, jednocześnie przebiegamy myślą ten czas, który spędziliśmy z Nim w przemijającej i twórczej atmosferze.

Profesor Przemysław Janik, urodzony 12 grudnia 1937 roku we Lwowie, od czasów powojennych mieszkał w Warszawie. Tu ukończył prestiżowe Liceum im. T. Rejtana, a następnie – Wydział Lekarski Akademii Medycznej. Już w czasie studiów aktywnie uczestniczył w pracach Koła Naukowego przy Klinice Chorób

Wewnętrznych AM. Pracę zawodową, jeszcze w czasie studiów, rozpoczął w 1959 roku w Pogotowiu Warszawskim, początkowo jako sanitariusz, a od 1961 roku, po uzyskaniu tymczasowego prawa do wykonywania zawodu, jako lekarz. W 1963 roku ukończył studia medyczne. Pracę naukową, która okazała się Jego wielkim powołaniem, rozpoczął w Zakładzie Biologii Nowotworów Instytutu Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie przy ul. Wawelskiej w Warszawie, pod kierunkiem Profesora Kazimierza Duxa. Tam też uzyskał kolejne stopnie naukowe: w 1969 r. doktora medycyny, a w roku 1979 – doktora habilitowanego medycyny. Doświadczenie naukowo-badawcze z zakresu biologii komórki, biologii medycznej i onkologii doświadczalnej zdobywał nie tylko w kraju, ale również poprzez kontakty z zagranicznymi ośrodkami, w których na przestrzeni lat 1969-80 odbył kilka znaczących staży naukowych: w Cancer Research Institute w Londynie, Fibiger Institute w Danii oraz Roswell Park Memorial Cancer Institute w Buffalo (USA).

W roku 1989 uzyskał tytuł Profesora, nadany przez Przewodniczącego Rady Państwa na wniosek Rady Naukowej Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie.

Od czasu ukończenia studiów cała aktywność zawodowa i kariera naukowa Profesora Przemysława Janika związana była ściśle z Instytutem Onkologii. Jego prawdziwą pasją stało się zgłębianie zagadki procesu nowotworzenia, a celem – znalezienie nowych podejść terapeutycznych w onkologii. Taki właśnie kierunek badań wyznaczał, gdy przez wiele lat kierował stworzonymi przez siebie zespołami: najpierw Pracownią Proliferacji Komórkowej w Zakładzie Biologii Nowotworów, a następnie, już po przeprowadzce do nowej siedziby Instytutu na Ursynowie w roku 1995, Zakładem Biologii Komórki. Zainteresowania naukowe Profesora związane były początkowo z wpływem stresu i czynników immunologicznych na proliferację komórek nowotworowych. Następnie, wraz z niewielkim jeszcze wówczas zespołem, rozpoczął badania nad antypromocyjną rolą retinoidów w procesie karcynogenezy. Za cykl prac związanych z tą tematyką, w tym również za badania nad zastosowaniem klinicznym retinoidów, otrzymał w 1990 roku wraz z Zespołem Nagrodę I st. Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej, a w roku 1992 Nagrodę I st. Wydziału Nauk Medycznych PAN.

Od roku 1995, już w Zakładzie Biologii Komórki, Profesor P. Janik kierował pracami, które koncentrowały się na badaniach procesu inhibicji kontaktowej, mechanizmów powstawania przerzutów oraz procesów:

angiogenezy i antyangiogenezy. Prawdziwym sukcesem okazały się zainspirowane przez Profesora badania w tej ostatniej dziedzinie. Zostały skonstruowane, przetestowane, a następnie opatentowane plazmidy zawierające geny kodujące czynniki: proangiogenne – VEGF-165 i antyangiogenne – sFLT-1 oraz dwucistronowy, proangiogenne plazmid pViF. Badania z zakresu terapii genowej stały się tematem rozprawy habilitacyjnej Jego ucznia i współpracownika, dr Macieja Małeckiego. Powstała praca pt.: *Preparaty genowe kodujące czynniki angiogenne i antyangiogenne: badania podstawowe i implikacje kliniczne dla leczenia chorób niedokrwiennej i nowotworowych*, której opiekunem i promotorem był Profesor Przemysław Janik.

Działania i determinacja Profesora spowodowały, że wyniki tej pracy nie pozostały tylko na papierze – udało się im przejść trudną drogę, jaką mają do pokonania nowe technologie – od badań laboratoryjnych do zastosowań terapeutycznych. W latach 2003-2007 Profesor P. Janik był współautorem projektów trzech badań klinicznych, z zastosowaniem skonstruowanych w naszym Zakładzie plazmidów. Plazmid pVEGF-165 został z powodzeniem użyty przez Zespół Profesora Zbigniewa Religi w Klinice Kardiologii Instytutu Kardiologii w Aninie do leczenia ciężkich przypadków choroby niedokrwiennej serca, dając nadzieję na realną pomoc tej grupie chorych. Dwucistronowy, proangiogenne plazmid pVIF stał się przedmiotem grantu zamawianego KBN oraz grantu Fundacji Polpharmy i został z sukcesem zastosowany w Instytucie Kardiologii przez Zespół Profesora Witolda Rużyłły. W 2003 roku Fundacja na Rzecz Wspierania Rozwoju Polskiej Farmacji i Medycyny za stworzenie wektora pVIF przyznała Profesorowi P. Janikowi i Jego współpracownikom Nagrodę Zespo-

łową. Następnym z konstruktów, antyangiogenne plazmid psFLT-1, wprowadzony został w Centrum Onkologii do przeciwnowotworowej terapii adiuwantowej w ginekologii onkologicznej i postępowanie to przynosi realne korzyści pacjentkom. Każdy z pozytywnych wyników leczenia bardzo Profesora cieszył, gdyż ważne dla Niego było, aby z podjętych działań badawczych wynikały wymierne efekty terapeutyczne, co w sposób oczywisty stanowiło dla Niego sedno etosu pracy lekarza.

Profesor Przemysław Janik był promotorem i wnikliwym recenzentem prac habilitacyjnych oraz promotorem i opiekunem wielu prac doktorskich, w tym także swoich współpracowników, niżej podpisanych. Tamten czas, kiedy wspierał nas w intensywnej pracy przy wykonywaniu doświadczeń, opracowywaniu wyników, a także pisaniu i nadawaniu pracy ostatecznego kształtu, wspominamy w tej chwili z dużym sentymentem. Przyjemnością były wspólne dyskusje, dzielenie się wiadomościami z nowo przeczytanych, kiedyś z trudem zdobywanych odbitek prac naukowych.

Zarówno wtedy, jak i później, dla wszystkich, którzy tego potrzebowali, Profesor był bardzo pomocny, zawsze służył radą i swoim czasem. Ponieważ pochodził z pokolenia, którego młodość i początki kariery nie były łatwe, starał się stworzyć pracującym z Nim młodym ludziom jak najlepsze warunki do startu. Był bardzo dumny z wypromowanych przez siebie naukowców i nigdy tego nie krył. Lubił młodych ludzi, był im zawsze życzliwy i miał z nimi świetny, bezpośredni kontakt. Na przestrzeni kilkunastu lat, w rozwijającym się pod Jego kierownictwem Zakładzie Biologii Komórki, badania w ramach prac magisterskich prowadziło wielu studentów z UW i SGGW, wielu innych odbywało w naszym Zakładzie praktyki wakacyjne i staże. W ramach prowadzonego w Instytucie studium

Prof. Przemysław Janik z zespołem

doktoranckiego opiekował się pracami dwójga doktorantów, niestety, nie zdążył już doprowadzić ich do końca.

W ciągu swojej pracy w Centrum Onkologii – Instytucie Profesor był wielokrotnie wybierany do Rady Naukowej, a przez dwie ostatnie kadencje pełnił w niej funkcję Przewodniczącego Komisji ds. Przewodów Doktorskich. W latach 1992-1998 był również członkiem Rady Naukowej Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego. Działając na rzecz nauki reprezentował także żywotne sprawy środowiska pracowników naukowo-badawczych Centrum Onkologii. Profesor znał dobrze jego problemy i inicjował rozwiązywanie niektórych z nich. Zarówno na forum naszego Instytutu, jak i w szerszym środowisku medycznym i farmaceutycznym, starał się podkreślać rangę badań podstawowych z dziedziny biologii nowotworów i ich znaczenie dla postępu w medycynie.

W dorobku naukowym Profesora jest ponad 100 opublikowanych prac naukowych, z których większość umieszczona została w wiodących międzynarodowych czasopismach, takich jak: *Journal of the National Cancer Institute*, *Cancer Research*, *Journal of Cancer Research*, *Clinical Oncology*, *Cancer Letters*, *International Journal of Molecular Medicine*, *Brain Research*, *Biochimica et Biophysica Acta*, *Oncology Reports*, *British Journal of Cancer*, *Mutation Research*, *Anticancer Research*, *Peptides*, *Radiation Environmental Biophysics*, *FEBS Letters*, *Cell Proliferation*, etc.

Warto tu przypomnieć, że Profesor P. Janik był członkiem wielu towarzystw naukowych, polskich i zagranicznych. Szczególnie cenił sobie to, że został założycielem i członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Onkologii Klinicznej. Działał ponadto w Polskiej Unii Onkologii (przewodniczący sądu koleżeńskiego), Polskim Towarzystwie Biologii Komórki (członek zarządu krajowego), Komisji Biologii Nowotworów (przewodniczący), Komitecie Patologii Komórkowej i Molekularnej PAN, Komitecie Cytobiologii PAN, oraz w Europejskiej Grupie do Badań Proliferacji Komórkowej (ESGCP), przekształconej w European Cell Proliferation Society (ECPS). W ostatnim roku Profesor z wielką energią i entuzjazmem zaangażował się w organizację międzynarodowego Zjazdu tego Towarzystwa i był jego gospodarzem. Zjazd odbył się na przełomie maja i czerwca 2007 roku na terenie naszego Instytutu, a jego tematyka była związana z szerokim spektrum zainteresowań Profesora, w tym również z nowymi zagadnieniami: z diagnostyką molekularną nowotworów oraz nowotworowymi i somatycznymi komórkami macierzystymi.

Znajdując zawsze czas na aktywność na polu propagowania i upowszechniania wiedzy Profesor Janik był także związany z czasopismami naukowymi. Był członkiem Kolegium Redakcyjnego *Cell Proliferation*, brał również udział w pracach Rady Konsultantów dwumiesięcznika *NOWOTWORY Journal of Oncology* a także był członkiem jego Komitetu Redakcyjnego.

Z okazji obchodów jubileuszu 70-lecia Instytutu Onkologii w 2002 roku, niemal w czterdziestolecie pracy zawodowej, Profesor Przemysław Janik za swoje zasługi

został odznaczony Krzyżem Kawalerskim – Orderu Polonia Restituta.

Kiedy siedem lat temu wygrał heroiczną walkę z poważną chorobą serca i po operacji wrócił do pracy pełen optymizmu i planów, myśleliśmy, że będzie z nami jeszcze przez wiele lat. Nagłe i niespodziewane odejście Profesora zamknęło ważny etap w działalności naszego Zakładu, niezapomniany okres w życiu każdego z nas. Wiemy, że Profesor chciałby, aby jego idee i myśli były kontynuowane, rozwijane i udoskonalane. Bez Niego nie będzie to jednak to samo...

W imieniu zespołu pracowników i doktorantów
Zakładu Biologii Komórki
Centrum Onkologii – Instytutu
im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

Dr Małgorzata Przybyszewska
Dr Joanna Miłoszewska